

Tárgytematika

Szociális munka idősekkel

NGB_SM012_2

Tárgyfelelős neve: Ráczné Németh Teodóra

Félév: 2014/15/1

Beszámolási forma: Vizsga

Tárgy heti óraszám: 3/0/0

Tárgy féléves óraszám: 0/0/0

OKTATÁS CÉLJA

Az idősödő és idős emberek körében végzett szociális munka összetett, komplex szakmai tevékenység. A lehetséges problémák kezelése és az ellátás különböző szintjeinek megszervezése több szakember együttműködését igénylik, az idős korosztály társadalmi, gazdasági helyzetének és szerepének, az idősekkel kapcsolatos változási folyamatok és gyakori problémahelyzetek ismeretével. A készségek között különösen fontos az idősekkel való kommunikációs készség fejlesztése, valamint a más szakmák képviselőivel, például az egészségügyi szakemberekkel való egyenrangú együttműködés készség megerősítése. Ugyanilyen hangsúlyos az időskori sajátosságok megismerése és ennek tudatában az idősek érzéseinek, szokásainak, reakcióinak megértése. A komplex tantárgy több, különböző egységből felépített blokkból áll össze, ahol a problémákhoz csatoltan jelennek meg a jogi, államigazgatási, közigazgatási, pszichológiai, szociológiai ismeretek, mindig oly formában, hogy a szociális munka ismeretei, készségei és értékei képezik a szervező erőt.

A képzés során elsajátítandó kompetenciák, tudáselemek, megszerzhető ismeretek, készségek

A résztvevők megismerik:

- az idősödő társadalmak adta kihívásokat, az idősödés folyamatának törvényszerűségeit és összefüggéseit, a sajátos problémákat (előítélet, diszkrimináció stb), a szociológiai, társadalom és szociálpolitikai, jogi, pszichés összefüggéseket,
- az időskori betegségeket, mentális zavarokat és pszichoszociális nehézségeket és az ezekre adandó szakmai válaszokat: a prevenció és a rehabilitáció lehetőségeit,
- az idősek ápolásának, gondozásának különböző (csoportos, közösségi) eljárásait,
- a szociális alapszolgáltatások és szakosított ellátások működését, lehetőségeit,
- az idősellátás aktuális kihívásait, kormányzati válaszokat.

A kurzus résztvevői kompetensek és képesek lesznek:

- komplex állapotfelmérésre, elemi szintű kutatási feladatok elvégzésére az idősellátásban,
- képességmegőrző, megerősítő fejlesztő módszerekkel, kognitív rehabilitációban dolgozni,
- prevenció, rehabilitáció, csoportos és közösségi eszközökkel támogatni az idősek mindennapi életét, életminőségének javítását,
- idősek ápolására, gondozására, kiemelten a szociális munka feladataira,
- életviteli tanácsadásra, családokkal folyó konzultáció végzésére,
- szakmaközi együttműködésre, más szakmák képviselőivel való együttműködésre, team munkára.

TANTÁRGY TARTALMA

1. Az idősödés fogalma, időskori attitűd – magatartás, előítéletesség, idősekhez viszonyulásunk.
Balogh Emese (szerk.) (2004): A szociális ellátórendszer működéséről, kihívásairól. Bp., Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet. (83-91 old.)
Guillemard, Anne-Marie (1999): Megöregedés és kirekesztetté válás. Szociológiai Figyelő, 100–108.

1. Az idősök helyzete Európában és Magyarországon – szocio-demográfiai adatok, társadalmi – gazdasági szerep (demográfiai mutatók, kutatások eredményei, nyugdíjrendszer, egészségbiztosítási (gazdasági életben betöltött szerep). Idősök a társadalomban (hogyan tekint az adott társadalom az időseire?) – időspolitika.

<http://www.ksh.hu>

Az időskorúak életkörülményei (2004): Népszámlálás 2001, 20. köt. Bp. KSH (Adatelemzések, összegzés. Az adatok értelmezése című fejezet 9-32 old.)

Demográfiai portré 2009, Jelentés a magyar népesség helyzetéről, KSH Népeségtudományi Kutatóintézet, Budapest, 2009 (Az „Öregedés” és a „Népesség szerkezete és jövője” című fejezetek) - http://www.demografia.hu/letoltes/kiadvanyok/portre/honlap_teljes.pdf

Hablicsek László-Pákozdi Ildikó(2004): Az előregedő társadalom szociális kihívásai. Esély, 2004.3.sz. (87-120 old.)

1. Életkörülmények időskorban: családi, vagyoni, jövedelmi, lakáshelyzet, időskori szokások, életstílusok.
1. Gerontológiai ismeretek: az idősödés biológiai, pszichológiai és szociális vonatkozásai (komplex interdiszciplináris tudástartalma). Geriátria (betegségek), gerontopszichológia jelentése és jelentősége. Időskor lélektana. Változások időskorban. Ápolás-gondozási ismeretek – az ápolás jelentősége, módszertanának lélektani vonatkozásai.
Kovács Mónika (szerk.) (2003): Időskori depresszió és szorongás. Bp., Springer
1. Idősök megismerése, komplex állapotfelmérés lehetőségei, módszertana időskorban. Kapcsolatkialakítás idősekkel, bizalom.
1. Idősök jogvédelme, érdekvédelem – ellátottjogi és betegjogi ismeretek. Idősök és a biztonság: személy és vagyónvédelem időskorban.
1. Egészségvédelem, egészségfejlesztés lehetőségei időskorban. Egészségfejlesztés szinterei: szenvedélymentesség, betegségmentesség, mozgásképesség (autonómia, intimitás), mentális képességek. Prevenció versus rehabilitáció.
1. Rehabilitáció fogalma és lehetőségei időskorban, igénybevehetőség kérdése. Szociális rehabilitáció.
1. Mentális zavarok és szociális problémák időskorban, felismerésük és a beavatkozás lehetőségei. Mentális zavarok időskorban – demencia. A demencia tünetei, stádiuma, beavatkozási lehetőségek. Szociális munka demens idősökkel.
Csoó Lászlóné(2002): Alzheimer-kórban szenvedők gondozási módszerei. In: Új terápiás programok. Periféria Füzetek. 2002 május. NCSSZI – SZCSM (137-147 old.)
Tariska Péter (szerk.) (2002): Kortünet vagy kórtünet? Mentális zavarok időskorban. Bp., Medicina (438-461 oldalak)
1. Speciális helyzetű idős csoportok – fogyatékos idősök, magatartászavarokkal küzdők, szenvedélybeteg idősök, stb.
Halál, haldoklás, gyász – thanatológia, hospice.
Gyukits György (2003): A gyászolók szociális támogatása. In: Pilling János (szerk.): A gyász. Bp., Medicina
1. Szociális munka idősekkel – csoportmunka lehetőségei és egyéni esetkezelés – készségfejlesztés lehetőségei, módszertana. Konzultáció idősekkel és családtagjaikkal – a család, mint támogató közeg. Közösségi szociális munka lehetőségei – nyugdíjas csoportok támogatása.

1. Humánszolgáltatás, menedzsment, minőségbiztosítás – idősorúak számára biztosított korszerű szociális szolgáltatások (szolgáltatók jellege – non-profit, for profit, állami-önkormányzati, egyházi fenntartású, a szolgáltatás tartalma, szükségletalapúsága, igény kielégítés mértéke szerint). Ellátásszervezés.
Alapszolgáltatás versus szakosított ellátások. Szociális munka lehetőségei alapszolgáltatásban és szakosított ellátásban – célkitűzések, eszközök és módszerek.
1. Interprofesszionális az idősellátásban, az idősorúakkal folytatott munkában. (Szereplők, kompetenciák, együttműködési színterek, nehézségek, eredmények.)

SZÁMONKÉRÉSI ÉS ÉRTÉKELÉSI RENDSZERE

Vizsgára bocsátható az a hallgató, aki a foglalkozásokon való aktív részvételével bizonyította az ismeretanyagban való folyamatos tájékozódását és határidőre teljesítette a gyakorlati feladatokat. (A hallgatók munkacsoportokban dolgozattal, posztterrel és a munkadokumentumok beadásával készülnek fel a konferencia órára, ahol egy konkrét ellátás ismertetése történik. A munkához oktatási segédanyagot és oktatói konzultációt is igényelhetnek tanórán kívül és elektronikus úton is.)

Határidő, ami egyben a nyilvános konferencia óra időpontja is: november hónap

A félév végén szóbeli vizsga van, a tematikában jelzett témakörökből. Elégséges osztályzatot kap az a hallgató, aki ismertetni tudja az előregedő társadalom szociális kihívásait, az idősellátás hazai rendszerét és a szociális munkás lehetséges feladatait az idősellátásban. Közepes érdemjegyet az adott témakörök korrekt kifejtésére lehet kapni, bármely témáról is legyen szó. Jó osztályzat: az előbbieket teljesítésén túl a szakirodalom használatában való tájékozottság bizonyítása. Jeles osztályzatot az kap, aki a témakörök kifejtésén és a szakirodalom ismertetésén túl a téma kreatív kifejtését gyakorlati példákkal egészíti ki.

KÖTELEZŐ IRODALOM

Kötelező irodalom:

- Az idősorúak életkörülményei (2004): Népszámlálás 2001, 20. köt. Bp. KSH (Adatelemzések, összegzés. Az adatok értelmezése című fejezet 9-32 old.)
- Demográfiai portré 2009, Jelentés a magyar népesség helyzetéről, KSH Népeségtudományi Kutatóintézet, Budapest, 2009 (Az „Öregedés” és a „Népesség szerkezete és jövője” című fejezetek) - http://www.demografia.hu/letoltes/kiadvanyok/portre/honlap_teljes.pdf
- Balogh Emese (szerk.) (2004): A szociális ellátórendszer működéséről, kihívásairól. Bp., Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet. (83-91 old.)
- Baltes, Paul B. – Smith, Jacqui – Staudinger, Ursula M. (2000): Bölcsesség és sikeres öregedés. In: Czigler István (szerk.): Túl a fiatalságon. Megismerési folyamatok idősorban. Bp., Akadémiai
- Fülöp Márta (2004): Versengés idősorban szociálpszichológiai és pszichoanalitikus megközelítésben. In: Életciklusok. Szerk.: Pető Katalin Bp., Animula (57-78 old.)
- Giczi Johanna – Sági Gábor (szerk.) (2004): Idősorúak Magyarországon. Bp., KSH (Az „Előszó” és az összefoglalók áttekintése.)
- Guillemard, Anne-Marie (1999): Megöregedés és kirekesztetté válás. Szociológiai Figyelő, 100–108. oldal
- Gyukits György (2003): A gyászolók szociális támogatása. In: Pilling János (szerk.): A gyász. Bp., Medicina
- Hablicsek László-Pákozdi Ildikó (2004): Az előregedő társadalom szociális kihívásai. Esély, 2004.3.sz. (87-120 old.)
- Kravalik Zsuzsanna (2004): Az időspolitika gyakorlata az Európai Unióban közösségi és tagállami szinten. In: Idősbarát önkormányzatok 2005. Bp., ICSSZEM (309-375 old.)
- Nuland, B. Shervin (2002): Hogyan halunk meg? Bp., Akkord Kiadó (80-104 old. valamint a 105-132 old.)
- Rác Andrea – Hajós Zsófia (2003): Care Work nemzetközi idősellátás-kutatás hazai tapasztalatai. Kapocs, 2003. augusztus (20-34 old.)
- S. Molnár Edit (2004): Az idősorú népesség főbb jellemzői és életkörülményei. In: Idősbarát önkormányzatok 2005. Bp., ICSSZEM (9-54 old.)
- Szociálpolitikai kihívások Európa idősödő társadalmaiban – az Európa Tanács 1591.sz. ajánlása. (2003) Kapocs, 2004. február (54-58 old.)

- Tariska Péter (szerk.) (2002): Kortünet vagy kórtünet? Mentális zavarok időskorban. Bp., Medicina (438-461 oldalak)
- Gyarmati Andrea: Demensek a szociális ellátórendszerben (Kapocs, IX. évfolyam 2. szám 2010. június)
- Ajánlott olvasmányok:**
- Csoó Lászlóné(2002): Alzheimer-kórban szenvedők gondozási módszerei. In: Új terápiás programok. Periféria Füzetek. 2002 május. NCSSZI – SZCSM (137-147 old.)
- Daróczi –Spéder (szerk.) (2000): A korfa tetején. Az idősek helyzete Magyarországon. Bp., NKI., Kutatási jelentések.
- Dobossy Imre – S. Molnár Edit – Virágh Eszter (2003): Öregedés és társadalmi környezet. Bp. KSH – NKI (Összefoglalás és következtetések. 153-160 old.)
- Forrai-Gyuris –Hronycz-Ladányi (2002): Az idős emberek ellátása. Kapocs, 2002.2.sz. 24-41 old.
- Gáthy Vera (2001):A kliensjogok védelmében. In: Minőségbiztosítás és szociálpolitika. Bp., Főv.Módsz. Oszt., (55-68 old.)
- Geriatricai kézikönyv.(1997) MSD., Bp., Melania KFT., 1409-1417 old.
- Az idős emberek szociális ellátásának mentálhigiénés feladatai.(2003) Bp., NCSSZI. (94-126 old.)
- Iván László (2002): Az életminőség védelme a krónikus betegségekben és öregkorban. In: Élethelyzet – életminőség, zsákutcák és kiutak. Bp., MTA
- Kovács László (2003): Demográfiai helyzet és trendek Közép-Kelet-Európa néhány országában. Társadalomkutatás, 2003.2.225-241 old.
- Kovács Mónika (szerk.) (2003): Időskori depresszió és szorongás. Bp., Springer
- Kovács Zsolt (2002): Szolgáltatástervezési koncepció. Szociális menedzser, 2002, 2.sz. 2-4 old.
- Kübler-Ross, E. (1988):A halál és a hozzá vezető út. Bp., Gondolat (394-430 old.)
- Pilling János(2003):Gyász. In: Kovács Mónika (szerk.) Időskori depresszió és szorongás. Bp., Springer (108-115 old)
- Polcz Alaine(2005): Együtt az eltávozottal. Pécs, Jelenkor
- Sulyokné Baranyi Erzsébet(2000):Demens lakók intézeti ellátása franciaországi tapasztalat alapján. In: „Szociálpolitikánk az ezredfordulón, helyünk Európában” című tudományos szakmai konferencia előadásai. Sopron, 2000. (107-115 old.)
- Szabó JuditÁgnes(2001): Dialógus alapú minőségfejlesztés. In: Minőségbiztosítás és szociálpolitika Bp., Főv.Módsz. Oszt., 2001 87-101 old.
- Széman Zsuzsa – Pottyondi Péter (2006): Idősek otthon. Megszokott környezetben, nagyobb biztonságban. Bp., MMSz -MTA SZK (PDF formátum letölthető www.gov.szmm)
- Szunyoghy Tamás – Szabóné Orosz Éva – Szilágyiné Dandé Rozália (2000): A home care modellkísérlet második fordulójának előzményei. In. „Szociálpolitikánk az ezredfordulón, helyünk Európában” című tudományos szakmai konferencia előadásai. Sopron, 2000. (116-129 old.)
- Tariska Péter (szerk.) (2002): Kortünet vagy kórtünet? Mentális zavarok időskorban. Bp., Medicina
- Tatelbaum,J. (1998): Bátorság a gyászhoz. Bp., Pont
- Urbanekné László Judit (1995): Alternatívák az idősgondozásban. Esély Füzetek 2. 1995. 89-106 old.
- Üzenet a társadalomnak az öregedésről. (1999) Bp., Soros Alapítvány, 1999. Szociális munka idősekkel. 1999 –2000
- Vass Mónika(2002): Demens betegek foglalkoztatása az időskorúak otthonaiban. In: Új terápiás programok. Periféria füzetek 2002. május. NCSSZI – SZCSM (151-162 old.)